

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst I. Quid sit Temperantia, & quæ Vitia Opposita?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

DISPUTATIO SECUNDA

De Temperantia, ejusque Partibus, & Vitiis Oppositis.

QUESTIO I.

Quid sit Temperantia, & quæ Vicia Opposita?

I. Quid Temperantia generatim, quid speciatim dicatur.

TEMPERANTIA generaliter sumpta est virtus, quæ refrænat affectum hominis ab iis, quæ ipsum contrariationis præscriptum allucit. Specialiter verò sumpta, est virtus quæ moderatur voluptates gustûs & tactûs concernentes generationem & nutritionem.

Hujus materia examinatur.

Dico voluptates gustûs & tactûs: non enim versatur temperantia propriè & strictè sumpta circa oblectamenta aliorum sensuum: quia non solent homines dici temperantes aut intemperantes ex eo, quòd moderatè vel immoderatè delectentur pulchritudine rerum quas intuentur, aut suavitate vocum vel odorum quos auribus vel olfactu percipiunt: nisi velut secundariò & per accidens, in quantum scilicet objecta sensibilia istarum delectationum conferunt ad delectabilem usum rerum necessariorum ad speciem aut individui conservationem, sive ad generationem aut nutritionem. Sic versatur temperantia circa voluptatem, quæ oritur ex pulchritudine & ornatu feminæ, quatenus confert ad delectabilem ejus usum &c.

Dixi etiam concernentes generationem & nutritionem: non omnis enim voluptas horum sensuum pertinet ad materiam temperantiæ: nam tactus non tantum delectatur iis, quæ pertinent ad venerem, sed etiam aliis, v. g. mollitiæ, calore, & similibus.

Voluptas etiam gustûs si per se & solitariè spectetur, non est sufficiens materia temperantiæ: neque enim quis dicitur propriè intemperans ex eo, quòd suavitate saporis, seu ciborum deliciis plus æquo delectetur, sed inde potius dicitur delectari. Unde excedere in voluptate gustûs, & præcisè ibi sistatur, & non accedat delectatio quæ est per sensum tactûs, non est actus intemperantiæ strictè dictæ, sed excedere in fruitione cibi & potûs, quæ fruitio fit per contactum, maxime dum cibus & potus trajicitur per esophagum. Unde helluo quidam Phloxenus Erixius optabat collum longius collo gruis, ut diutius cibo uteretur teste Aristotele 3. Ethic. 10.

Materia igitur propria temperantiæ est Herinx Sum. Theol. Pars III.

appetitio esculentorum, poculentorum, & venererorum, & delectatio inde resultans; remotior verò est, externus horum ulus, remotissima ipsa objecta delectabilia: voluptates enim circa hæc objecta vehementissimæ sunt, maximeque alluciant, ac hominem à se ipso, si ratio modum non adhibeat, abducunt. Unde sicut brutis nobiscum communes sunt, sic hominem quasi brutalem faciunt, non sic delectationes aliorum sensuum, quæ non sunt ita vehementes, aut rationi repugnantes, sicut delectationes gustûs & tactûs; adeoque pro his maxime necessaria fuit virtus earum moderativa juxta rationis præscriptum.

Eadem determinatur. Ratio statuenda specialis virtutis Temperantiæ assignatur.

Non rectè tamen ad propositum hic allegatur, quòd delectationes aliorum sensuum non sint brutis communes nobiscum, quasi bruta eas non appetant, nisi in ordine ad tactum, sive nutritionem vel commixtionem, id est, quatenus alterutrius imaginationem ingerunt: quamvis enim id asserat D. Thomas quæst. 151. art. 4. Lesius lib. 4. c. 1. dub. 1. & quidam alii, & verè ita interdum fiat: tamen sic semper aut necessariò fieri gratis omnino asseritur: non enim est ratio, cur bruta, in sensibilibus nobis similia, immo in nonnullis præcellentia, non delectentur objectis delectabilibus aliorum sensuum in iis sistendo, uti nos: cum totum id sit intra spheram potentia materialis seu sensitivæ. Neque aliquid urgens à posteriori potest in contrarium allegari. Immo experientia potius contrarium suadet: docet enim res delectari sono & chara, cantu aliarum avium, etiam mascularum, ac extra tempora colûs. De odoribus idem probant Conimbrienses 2. de Anima c. 9. q. 5. art. 2.

3. Quædam ratio rejicitur.

Vbi res examinatur, an bruta delectentur objectis auditivis &c. in iis sistendo.

Vicia temperantiæ opposita duo enumerantur, Stupor videlicet, & Intemperantia, Stupor seu insensibilitas opponitur ei per defectum: ex parte nimirum materiæ, quatenus deficitur in delectabilibus (quamvis alià cõsideratione sit quidam excessus temperantiæ sive abstinentiæ) estq; vitium quo cavet & fugit quis delectationes gustûs & tactûs, ut nolit eis uti, quando, vel ubi, vel quantum secundum rectam rationem oportet, quod vitium est satis rarum, ut experientia docet. Est peccatum mortale aut veniale pro qualitate obligationis rei delectabilis repudiatæ. Unde graviter peccas, si idcirco debitum conjugale reddere, necessarium alimentum sumere detrectes &c. Ibi tamen concurrat obligatio alterius virtutis, puta justitiæ, propriæ charitatis &c.

4. Quæ sint vicia opposita Temperantiæ.

Intemperantia temperantiae opposita per excessum (quod intellige modo statim declarato) est vitium, quo quis in appetendis & fruendis delectationibus gustus & tactus antea explicatis excedit super rationis mensuram. Vitium hoc est maxime probrosum, in eo enim nihil latet ingenii, industriae, generositatis, aut similibus, quae hominem decet, sed cum rebus rationali creatura dignis appetit, bestiarumque assimilatur, ac luce rationis velut extincta mancipium ventris & gulae reddit.

Intemperantia cur vitium maxime probrosum.

Quae sint partes temperantiae.

Partes temperantiae integrales assignantur à *D. Thoma q. 149. art. un.* Verecundia & Honestas: Subjectivae, Castitas, Pudicitia, Abstinencia in cibo, Sobrietas in potu: Potentiales, Continentia, Humilitas, Mansuetudo, seu clementia, modestia. De quibus & vitiis oppositis superest agendum.

QUESTIO II.

De Verecundia, Honestate & Castitate.

VERECUNDIA proprie est passio quaedam, dolor videlicet vel timor probri ex consideratione rei vel facti turpis seu probrosi, unde scilicet probrum seu dedecus nascitur. Quare primario fugit probrum, secundario & consequenter etiam ea quae sunt probro digna, cujusmodi maxime sunt peccata intemperantiae. Et hac ratione quodammodo conducit ad temperantiam, etsi non sit proprie virtus. Laudabilis tamen est passio, si sit moderata, seu non excedens aut deficiens. Excessus autem cernitur in iis, qui quasi pavidi ad quavis suffunduntur verecundia: defectus vero in impudentibus, qui non erubescunt, ubi verecundandum esset. Qui autem intra limites decetiae verecundatur, laudabiliter verecundus est. Quod si verecundia sumeretur pro actu voluntatis refugientis excessum ex consideratione turpitudinis, jam foret ipsissima actus virtutis temperantiae.

Quid Verecundia.

6. Quid Honestas.

Honestas aliquando sumitur pro opulentia *Sap. 8.* ubi divitiae indefectibiles dicuntur *honestas sine defensione.* Et *c. 10. Honestas*, id est ditavit, illum in laboribus. Et *Ecclesi 31. Vigilia honestatis*, id est, juxta Septuaginta, *divitiarum.* Communiter vero honestas idem est quod decor seu pulchritudo quaedam intelligibilis, coincidens cum bonitate morali; quae mentem trahit suam excellentiam, etiam seposito alio commodo aut utilitate. Tunc autem virtus singularius nomen honesti aut decori participat, quando exterius innotescendo exhibetur seu elucet decor & honestas animi in actionibus exequendis modo & circumstantiis debitis. Specialius vero statuitur

esse pars temperantiae, quatenus sumitur pro virtute retrahente hominem à maxime probrosis & inhonestis, seu brutalibus voluptatibus, scilicet cibi, potus & veneris, & inclinatur ad amandum decorum particulariter relucens in abstinentia ab illis. Estque ita ipsissima temperantia, amans honestum & declinans inhonestum oppositum.

7. Quid Castitas.

Castitas generaliter accepta, significat puritatem animi à omni inordinata delectatione & amore creaturarum: anima enim ex inordinata adhesionem erga res creatas, quasi contaminatur, quemadmodum per corporales immundities corpus foedatur. Proprie autem accepta castitas, de qua nobis hic est sermo, est virtus quae moderatur affectum & usum rerum venerearum. Diciturque pudicitia, prout versatur circa oscula, tactus & similia pravia ad actum principalem. Quae proinde non recte enumeratur tamquam distincta virtus: cum moderatio omnium hujusmodi affectuum & operum spectet ad eandem virtutem.

Quid Pudicitia.

An distinguatur à Castitate.

Idemque dicendum est de continentia; quae (omissis pluribus acceptationibus, quas recenset *Sylvius q. 135. art. 1.*) interdum significat castitatem perfectam, sive affectum abstinendi ab omnibus venereis etiam licitis, estque continentia caelibum aut vidualis. Interdum sumitur pro virtute, quae resistit inlurgentibus contra rationem motibus carnalis concupiscentiae. Et sic sumpta recensetur quidem à *D. Thoma. q. 143. art. un. & q. 155.* inter virtutes potentiales temperantiae, revera tamen est ipsissima castitas seu temperantia inadaequate concepta, quae moderatur omnem affectum inordinatum venereorum, adeoque impedit consentum in motibus inordinatis, eodemque reprimere studet. Vel si accipitur prout generatim restrinat motus intemperantiae, erit ipsa virtus temperantiae. Ad summum continentia sic sumpta connotat quandam imperfectionem continentiae, veluti subjecti in quibus motibus in parte sensitiva non perfecte edomitae, quam non ita connotat temperantia seu castitas; ut continens similis sit habenti feras agrestes cicurandas, temperans seu castus ei qui jam illas cicuravit: quamvis & hic frequenter non careat motibus contra rationem insurgentibus inaequaliter juxta diversitatem complexionis, occasionum vel divini permissiois ad majus meritum.

8. Quid Continentia.

Non velle numerari inter partes potentiales temperantiae.

Dividitur Castitas in perfectam & imperfectam. Perfecta est, quae ab omnibus voluptatibus carnis, tam licitis, quam illicitis, perpetuo abstinere proponit. Imperfecta est, quae vel solum ad tempus id proponit, vel solum ab illicitis abstinere & licitis moderatè uti; prout est in matrimonio, diciturque castitas conjugalis.

9. Castitas alia perfecta alia imperfecta seu conjugalis.

Castitas perfecta, alia est vidualis, quae est in

10. Perfidia.